

Ἡ αὐτονομία τοῦ κράτους
Μιά διάλεξη τοῦ RALPH MILIBAND

Ὁ καθηγητής RALPH MILIBAND ἐκδότης τοῦ SOCIALIST REGISTER καί ἀπό τούς πιά γνωστούς ἄγγλους μαρξιστές πολιτειολόγους μίλησε στήν Ἀθήνα τήν Τρίτη 31 τοῦ Μάρτη μετά ἀπό πρόσκληση τῆς Παντείου. Μετά ἀπό σύντομη παρουσίαση τοῦ ἔργου του ἀπό τόν καθηγητή Κώστα Σημίτη ὁ κ. MILIBAND ἀνάπτυξε τίς θέσεις του γιά τήν αὐτονομία τοῦ κράτους.

Δημοσιεύουμε μιά σύννοψη τῶν θέσεων αὐτῶν, ὅπως προέκυψαν ἀπό τή διάλεξη καί τή συζήτηση.

Η αυτονομία του Κράτους

του RALPH MILIBAND

1. Μέχρι πρόσφατα, η σχετική με το κράτος συζήτηση ανάμεσα στους Μαρξιστές, και στους ριζοσπάστες Μαρξίζοντες είχε την τάση να εστιάζεται πάνω στις κοινωνικές δυνάμεις που θεωρούντο αποφασιστικές για τον καθορισμό της πολιτικής και της δράσης του κράτους. Έτσι δημιουργήθηκε μία διαφοροποίηση ανάμεσα σ' αυτούς που προσπαθούν να αποδώσουν πρωταρχική σημασία στην εξουσία μιας κυρίαρχης ή κυβερνώσας τάξης, τάξης που προσδιορίζεται σαν κυρίαρχη με κριτήριο την ιδιοκτησία της και τον έλεγχο που άσκει πάνω στα μέσα της υλικής (και πνευματικής) παραγωγής, και σ' εκείνους που δίνουν πρωταρχική έμφαση στις "δομικές" και άπρόσωπες δυνάμεις, και κύρια σ' ένα καπιταλιστικό πλαίσιο, στις έπιτακτικές απαιτήσεις του κεφαλαίου να αναπαραχθεί και να εξαπλωθεί.
Οι συγγραφείς που υποστηρίζουν την πρώτη άποψη φέρονται να πιστεύουν ότι το Κράτος είναι το απλό "όργανο" μιας άρχουσας τάξης, ενώ αυτοί που υποστηρίζουν τη δεύτερη άποψη φέρονται να πιστεύουν ότι το κράτος όφείλει να υπακούει τη "λογική" του κεφαλαίου, πέρα από όλες τις άλλες δυνάμεις και πιέσεις.
Έστω όμως και αν η διάκριση ανάμεσα σ' αυτές τις τάσεις υπήρξε κάποτε τόσο σαφής όσο υποστηρίχτηκε μερικές φορές ότι είναι (και τόσο οι "λυστρομεταλιστές" όσο και οι "στρουκτουραλιστές" απόρριψαν αυτή την έτικέτα), πέρα από τις διαφορές που άσφαλώς υπάρχουν, υπήρξαν κοινά σημεία ανάμεσα τους σχετικά με την ταξική φύση του κράτους. Καί στις δύο άποψεις, τό σημείο αναφοράς παράμεινε έξω από τό κράτος, και πρωταρχική λειτουργία του Κράτους θεωρήθηκε ότι είναι ή υπεράσπιση και ή ενίσχυση του κατεστημένου συστήματος της οίκειοποίησης του πλεονάσματος και της κυριαρχίας. Τό ίδιο σημείο αναφοράς έγινε δεκτό από συγγραφείς που έρριξαν τό κύριο βάρος στην πάλη των τάξεων και την κατεύθυνσή της από τό Κράτος.
2. Ταυτόχρονα, προκύπτει ένα ευρύ πεδίο συμφωνίας πάνω στην έννοια της "σχετικής αυτονομίας" του κράτους, μία άποψη που για την έπεξεργασία της πολλά όφείλει στον άξεχαστο Νίκο Πουλαντζά, και σύμφωνα με την οποία υποστηρίχτηκε ότι, αν και τό κράτος είναι ένα ταξικό Κράτος, έχει ένα κάποιο βαθμό ανεξαρτησίας, μικρότερο ή μεγαλύτερο ανάλογα με τις περιστάσεις, στον τρόπο που εκπληρώνει τά καθήκοντά του.
Η έννοια αυτή της "σχετικής αυτονομίας" ήδη άρκετά έρευνημένη από τον Μάρξ και τον Έγκελς σέ σχέση με τόν Βοναπαρτισμό στην Γαλλία και τόν Βίσμαρκ στη Γερμανία¹, προσέφερε ένα ένδιαφέρον πεδίο έρευνας, αλλά χρειάζεται ακόμα πολλή δουλειά για να έκπονηθεί μία ολοκληρωμένη θεωρία.
3. Ένα έναλλακτικό μοντέλλο κράτους (και κοινωνικών προτάξς) προβλήθηκε ή τουλάχιστον υποδείχθηκε τά τελευταία χρόνια. Τό "μοντέλλο" αυτό όχι μόνο προσπαθεί να προωθήσει

την έννοια της "σχετικής αυτονομίας" πολύ μακρύτερα άπ' ότι μέχρι σήμερα, αλλά αποδίδει έπιπλέον στο κράτος τόν χαρακτήρα ενός πραγματικά ανεξάρτητου ιστορικού υποκειμένου, με τά ιδιαίτερα δικά του συμφέροντα και απαιτήσεις, βασισμένα στη φύση του κράτους σαν κράτος, (STATE QUA STATE) και έπιπλέον στο γεγονός ότι είναι μέρος ενός κόσμου ανταγωνιστικών και άντιμαχομένων κρατών. Σύμφωνα μ' αυτή την άποψη, τό κράτος θεωρείται σαν ένας αυτόνομος θεσμός τά συμφέροντα του όποίου είναι δυνατό να συγκρούονται όχι μόνο με τά συμφέροντα των κυρίαρχων τάξεων ή ομάδων της κοινωνίας, αλλά και με τά συμφέροντα όλων των τάξεων. Αυτό τό όνομάζω ένα "μοντέλλο" του "κράτους για τό κράτος". Καί πάνω σ' αυτό τό "μοντέλλο" θά μιλήσω.

4. Τό πρόβλημα δέν είναι ούτε ό σκοπός της πολιτικής και της δράσης του κράτους, ούτε τά αίτια αυτής της πολιτικής και της δράσης. Η έννοια της "σχετικής αυτονομίας" μπορεί άσφαλώς να έννοηθεί ότι έμπεριέχει την ιδέα ότι τό κράτος μπορεί καλύτερα να δημιουργήσει πολιτικούς σχεδιασμούς και πολιτική δράση "έκ των ένδον", παρά να τά έπιλέξει σέ συνδυασμό με τά άσχετα άπ' αυτό συμφέροντα, κι ακόμα ότι μπορεί να προτιμήσει όρισμένα μέτρα από άλλα χωρίς μεγάλη άναφορά ή και χωρίς καμμιά άναφορά σέ ότιδήποτε άλλο πέρα από τό ίδιο τό κράτος.
Κατά τόν ίδιο τρόπο, αυτοί που άσκοούν την εξουσία μπορεί να έχουν τους δικούς τους σκοπούς που μπορεί να είναι ποικίλης μορφής (άτομικό συμφέρον, άντιλήψεις για τό έθνικό συμφέρον" ή την τιμή του έθνους, ή θρησκεία ή ότιδήποτε άλλο) και να μην έχουνε καμμιά σχέση με σκοπούς υπαγορευμένους από έξωτερικά αίτια. Αυτό τό όποιο έχει πραγματική σημασία έδώ είναι τό πιθανό ή δυνατό αποτέλεσμα των κρατικών προσπαθειών, και τό ποιά συμφέροντα όί προσπαθείες αυτές έξυπηρετούν άσχετα από τά αίτια ή τους σκοπούς.
Μπορεί ίσως να δειχθεί ότι οι πολιτικοί σχεδιασμοί και ή δράση του Κράτους έξυπηρετούν τά δικά του συμφέροντα όποιαδήποτε κι αν είναι αυτά, παράλληλα με τους σκοπούς και τά συμφέροντα της άρχουσας ή των άλλων τάξεων. Άλλά αυτό είναι μάλλον συμβιβασίμο με την θεωρία της "σχετικής αυτονομίας" υπό τους όρους ενός "συνεταιρισμού" ανάμεσα στο κράτος και τις άρχουσες τάξεις, φαινόμενο που είναι συνηθισμένο και που δέν βάζει σοβαρό νέο πρόβλημα σύλληψης.
Τό έναλλακτικό "μοντέλλο" του "κράτους για τό κράτος" εán θέλει να διακριθεί, όφείλει να υπογραμμίσει ότι τό κράτος πραγματικά έπιδιώκει την ικανοποίηση των ιδιαίτερων συμφερόντων του ένάντια στα συμφέροντα όλων των τάξεων και των ομάδων της κοινωνίας. Καί αυτό είναι σήμερα τό θέμα μας.

(2) Για παραδείγματα αυτής της τάσης βλέπε T. SKOCDOL STATES AND SOCIAL REVOLUTIONS (1979). E.K. TRIMBERGEN REVOLUTION FROM ABOVE: MILITARY BUREAUCRATS AND DEVELOPMENT IN JAPAN, TURKEY AND PERU (1977) και F. BLOCK BEYOND RELATIVE AUTONOMY: STATE MANAGERS AS HISTORICAL SUBJECTS IN THE SOCIALIST REGISTER 1980 (R. MILIBAND AND J. SAVILLE EDS)

(1) Για μία έπαικοδομητική σύγκριση της έργασίας του Μάρξ και του Έγκελς πάνω σ' αυτό τό θέμα, βλ. H. DRAPER, KARL MARX'S THEORY OF REVOLUTION (1977) VOL. I. BOOK II.

5. Είναι δυνατόν να υπάρξουν εξαιρετικές περιπτώσεις στις οποίες μπορεί να προκύψει αυτού του είδους ή σύγκρουση, για παράδειγμα όταν οι κυβερνήτες το κράτος είναι ικανοί, για ωρισμένο χρόνο τουλάχιστον, να συνεχίζουν ένα πόλεμο ο οποίος έχει φανερά χαθεί, και είναι προς το συμφέρον κάθε ενός από τους κυβερνήτες- να τελειώσει άμεσα. Γενικότερα, είναι επίσης αληθινό ότι οι αποφάσεις τις οποίες παίρνουν οι άνθρωποι που κυβερνούν είναι δυνατόν τελικά να αποδειχθούν καταστροφικές για κάθε μέλος της κοινωνίας. Η κήρυξη ενός πυρηνικού πολέμου -κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες- είναι ένα άκραιο παράδειγμα. Αν και το ίδιο το κράτος ο'αυτή την περίπτωση θα περιληφθεί εξαφανιζόμενο στην καταστροφή. Αλλά μου φαίνεται πολύ αμφίβολο εάν ένα άλλο σύμπαγες μοντέλλο του "κράτους για το κράτος (OF THE STATE FOR ITSELF)" μπορεί να δομηθεί με τέτοια παραδείγματα. Αυτά δείχνουν ότι το κράτος μπορεί πραγματικά να εξασκήσει φοβερή δύναμη για λογαριασμό του και να υπηρετήσει τους δικούς του σκοπούς. Το σημαντικό όμως σημείο είναι ότι, επιδιώκοντας να υπηρετήσει τους δικούς του σκοπούς και τα δικά του συμφέροντα το κράτος είναι σχεδόν πάντοτε δεσμευμένο να υπηρετεί και άλλα συμφέροντα. Η ερώτηση CUI BONO δέν μπορεί να απαντηθεί με τις λέξεις "μόνον το κράτος". Αυτό είναι ότι ο Μάρξ εννοούσε με την φημομένη του παρατήρηση "στην 18ην Μπρυμαίρ του Λουϊ Βοναπαρτη" ότι το Βοναπαρτικό Κράτος "δέν αίρωεϊτο στον άέρα", με άλλες λέξεις, ότι, όσονδήποτε ανεξάρτητο και αν ήταν, εξυπηρετούσε επίσης τα συμφέροντα του κεφαλαίου έναντιόν της εργασίας. Οι Βοναπαρτικού, αυταρχικού, φασιστικού τύπου δικτατορίες πρέπει να θεωρηθεί ότι αντιπροσωπεύουν άκραιοι περιπτώσεις "οχετικής αυτόνομίας". Αλλά στην περίπτωση μιας ταξικής κοινωνίας δέν μπορούν να θεωρηθούν σαν παραδείγματα του "κράτους για το κράτος". Ούτε μπορεί καμμιά άλλη μορφή κράτους ο'αυτή την περίπτωση να παρέχει ένα παράδειγμα αυτού του μοντέλλου. Το θέμα των είδικων συνθηκών είναι κρίσιμο. Το μοντέλλο "του κράτους για το κράτος" τείνει να αποβουλεύεται από αυτές και να αντικαταστήσει την "κρατική ανάλυση" με την "ταξική ανάλυση". Η αντικατάσταση θέτει ένα άβυσσοτακτο βάρος στο κράτος, σαν ιστορικό υποκείμενο και σαν μια ανεξάρτητη μεταβλητή στο ιστορικό προτσές.

6. Το πρόβλημα είναι εάν το μοντέλλο του "κράτους για το κράτος" μπορεί εμφανέστερα να εφαρμοστεί στις "κολλεκτιβιστικές" Σοβιετικού τύπου κοινωνίες και συστήματα, όπου οι συνθήκες διαφέρουν πολύ από εκείνες που αντιμετωπίζονται στις καπιταλιστικές κοινωνίες. Οι ιδιοκτήτριες, οικονομικά κυρίαρχες τάξεις έχουν εξαλειφθείς κολλεκτιβιστικές κοινωνίες και καμμιά τάξη, κανένα σύνολο ή συμφέρον στην κοινωνία δέν έχει ανεξάρτητη δύναμη από το κράτος με την μία μορφή ή με την άλλη. (Το κόμμα ή η ήγεσία του κόμματος ο'αυτή την περίπτωση θεωρούνται σαν συνώνυμα με το κράτος ή τους ανθρώπους που ελέγχουν το κράτος). Η άποψη ότι τα κράτη αυτά είναι παραδειγματικά πρότυπα του μοντέλλου "του κράτους για το κράτος" έχει αρκετά διαδοθεί σε μερικά τμήματα της άριστερας και της δεξιάς. Σύμφωνα με αυτή την άποψη, εκείνοι οι οποίοι ελέγχουν και καθο-

-δηγούν το κράτος, το κάνουν για το δικό τους συμφέρον, για να είναι ικανοί να διατηρούν και να επαυξάνουν τη δική τους δύναμη και τα προνόμια του, πράγμα το όποιον επίσης σημαίνει ότι πρέπει να ενδυναμώνουν περισσότερο το κράτος, αφού η δική τους δύναμη και τα πρόνομιά τους στηρίζονται στο κράτος. Αυτό επίσης φαίνεται να δίνει άδικαιολόγητα μεγάλη έμφαση στον σκοπό και άδικαιολόγητα μικρή στο αποτέλεσμα. Χωρίς αμφιβολία, ο σκοπός είναι σπουδαίος. Αλλά ακόμη κι αν υποστηριχθεί ή άποψη ότι τα πρόσωπα που άσκοουν την έξουσία στα Σοβιετικού τύπου συστήματα ενδιαφέρονται μόνον για την δική τους δύναμη και πρόνομια και για την ενδυνάμωση της κρατικής δύναμης (Κομίζω ότι αυτή είναι μια πολύ άπλουστευτική και ανεπαρκής έπεξήγηση της δυναμικής ή όποια υπάρχει στις κοινωνίες Σοβιετικού τύπου), το πρόβλημα παραμένει όσον άφορα ποιά άλλα συμφέροντα ---έκτός από τα δικά τους και του κράτους--- έχουν υπηρετηθεί από τις γιγαντιαίες μεταρρυθμίσεις οι οποίες έχουν γίνει στην οικονομική, κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική ζωή αυτών των κοινωνιών. Μπορεί κάποιος να ισχυρισθεί ότι ώρισμένα χαρακτηριστικά των συστημάτων αυτών (για παράδειγμα ο μονοπωλιακός ρόλος του κόμματος) παρέχουν πλεονεκτήματα μόνον για τα μέλη ή τους ήγέτες του Κράτους και του Κόμματος και εγώ θα μπορούσα, βέβαια, να ισχυριστώ ότι οι μορφές τις οποίες ή κολλεκτιβοποίηση πήρε από τον Στάλιν και τις Σταλινικές πολιτικές διώξεις, ήσαν βλαβερές για τον κάθε ένα στην Σοβιετική κοινωνία (και επίσης σε ένα μεγάλο άριθμό ανθρώπων στην ίδια την Κρατική μηχανή). Αν και όλα αυτά έχουν ληφθεί υπ'όψιν και έκτιμηθη, το γεγονός παραμένει ότι πολλές από τις μεταρρυθμίσεις που συνέβησαν στην ΕΣΣΔ και σε άλλες κολλεκτιβιστικές κοινωνίες παρέσχον πλεονεκτήματα σε ανθρώπους άλλους από αυτούς που ήτανε στην έξουσία και έτσι ή αντίληψη του "κράτους για το κράτος" στο κολλεκτιβιστικό πλαίσιο στο οποίο το κράτος λειτουργεί, είναι τόσο άπαράδεκτη έδω όσο είναι στην περίπτωση των καπιταλιστικών κοινωνιών. Λόγω αυτού του πλαισίου το αποτέλεσμα της κρατικής ενέργειας είναι έδω διαφορετικό από το αποτέλεσμα της στις καπιταλιστικές κοινωνίες : δέν υπάρχει έκτός από το κράτος κυρίαρχη ιδιοκτήτρια τάξη, ή όποια να έλκει τα πλεονεκτήματα της από μια δομή δύναμης και προνομίων άσχετων προς το κράτος. Τα διαφορετικά πλεονεκτήματα στις κολλεκτιβιστικές κοινωνίες τα όποια παραχωρούνται στην μία ή στην άλλη τάξη ή γκρουπ ή άλλη κοινωνική υποδιαίρεση εξαρτώνται ολοκληρωτικά από την πολιτική και τις αποφάσεις του κράτους και μ'αυτή την έννοια είναι πρωταρχικά "πολιτικά" αντίθετα με ότι συμβαίνει στις καπιταλιστικές κοινωνίες, όπου τά σπουδαιότερα πλεονεκτήματα είναι κατ'έξοχήν οικονομικά και μόνον επικυρώνονται και προστατεύονται από το κράτος. Οι έπιλογές τις οποίες οι άνθρωποι της έξουσίας κάνουν στις κολλεκτιβιστικές κοινωνίες σε σχέση με την παραχώρηση διαφορετικών πλεονεκτημάτων και σε σχέση με ότιδήποτε άλλο, καθορίζονται από την άποψη που αυτοί οι άνθρωποι έχουν για το τι είναι καλό για αυτούς ή για το κράτος αλλά αυτό δέν κάνει το κράτος που αυτοί ελέγχουν ένα "κράτος για το κράτος". Όσο παράγεται αρκετό πλεονασμα ένα αρκετά μεγάλο μέρος του όποιου-

-χωρίς αμφιβολία- πηγαίνει στους ανθρώπους που ασκούν την εξουσία, αυτοί είναι ικανοί να απολαμβάνουν προνόμια και να τ'απέκτεινουν. Αλλά όσο καλή κι αν είναι η Οικονομική κατάσταση των ανθρώπων που βρίσκονται στην κορυφή τού τμήμα τού πλεονάσματος τό όποιο οικειοποιούνται δέν μπορεί να αποτελεί παρά ένα πολύ μικρό μέρος τού συνολικού (πλεονάσματος). Ένα άλλο τμήμα αφιερώνεται σέ σκοπούς οι όποιοι μπορεί να είναι ή όχι ευεργετικοί στους ανθρώπους έκτός τού κράτους -συσσώρευση σέ ώρισμένους τομείς αντί για άλλους, εξοπλισμός, διαστημικά σχέδια, βαριά βιομηχανία κ.λ.π.

Αλλά ένα τρίτο τμήμα (τού πλεονάσματος) θά ξοδευτεί επίσης για τήν παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών οι όποιες είναι όπωσδήποτε ευεργετικές στίς τάξεις και τίς ομάδες έκτός τού κράτους. Μπορεί όπωσδήποτε να υποστηριχθεί ότι αυτή ή διανομή τού πλεονάσματος θά μπορούσε να γίνει περισσότερο δημοκρατικά, αποτελεσματικά και μέ μεγαλύτερη ισότητα, τό ίδιο θά μπορούσε επίσης να λεχθεί για τίς καπιταλιστικές κοινωνίες. Αλλά αυτό δημιουργεί διάφορες σκέψεις, οι όποιες δέν είναι απόλυτα σχετικές μέ τό παρόν θέμα.

7. Υπάρχει ένα είδος κοινωνικού πλαισίου στό όποιο ή έννοια "τό κράτος για τό κράτος" είναι περισσότερο κατάλληλη από άλλες περιπτώσεις : στίς "νέες" πρώην-αποικιακές χώρες, όπου ή κοινωνική δομή είναι ρευστή (όχι έπαρκως άρθρωμένη) δέν υφάρχει σχηματισμένη κυρίαρχη οικονομική τάξη, είναι δυνατόν για εκείνους οι όποιοι αναλαμβάνουν τήν κρατική έξουσία, να τήν χρησιμοποιούν περισσότερο ή λιγώτερο αποκλειστικά για τό δικό τους συμφέρον και για τό συμφέρον των οικογενειών τους, των οπαδών και των πελατών τους. Οι μόνοι άλλοι που ώφελούνται από τήν κρατική ενέργεια είναι εκείνες οι ξένες εταιρείες που είναι εγκατεστημένες στην χώρα, και σ'ένα πολύ μικρότερο βαθμό ένας μικρός αριθμός ανθρώπων-μεταξύ τού ντόπιου πληθυσμού- ό όποιος εργάζεται για αυτές τίς εταιρείες. Σ'αυτήν τήν περίπτωση, κάθε ένας έκτός - από τους ανθρώπους που συνεργάζονται μέ τό κράτος- χάνει και τό κράτος είναι σχεδόν ολοκληρωτικά παραστικό.

Δυνατόν επίσης να υπάρχουν συνθετώτερες περιπτώσεις, στίς όποιες τό κράτος στρέφεται πρός τόν "κολλεκτιβισμό", έθνικοποιεί ένα μεγάλο τμήμα των πηγών και τής παραγωγικής δύναμης τής χώρας, και χρησιμοποιεί τήν οικονομική δύναμη που έτσι αποκτήσε, πρωταρχικά για τόν πλουτισμό μιας νέας "κρατικής αστικής τάξης". Οι πλούσιοι αυτής τής "νέας τάξης" είναι πιθανόν να ξαναρχίσουν τήν ιδιωτική συσσώρευση και τήν ανάπτυξη των ιδιωτικών επιχειρήσεων και τελικά να δημιουργήσουν μια αυθεντικά καπιταλιστική τάξη έκτός τού κράτους. Σ'αυτή τήν περίπτωση είναι ή πολιτική δύναμη ή όποια παράγει τήν οικονομική δύναμη. Τό "προτσές" είναι διαφορετικό από αυτό των κοινωνιών Σοβιετικού τύπου, αφού ή ιδιωτική συσσώρευση και ή ιδιωτική έπιχείρηση δέν επιτρέπονται στους "κρατούντες". Τό καπιταλιστικό κίνητρο μπλοκάρεται ή περιορίζεται τόσο πολύ ώστε να μην έχει μεγάλες συνέπειες επί τού κράτους.

Notes on the Autonomy of the State

Ralph Miliband

1. Until recently, the discussion concerning the state among Marxists and Marxist-influenced radicals tended to focus on the forces in society which they took to be decisive in shaping the state's policies and actions; and a differentiation had come to be made between those whose work was held to attribute prime significance to the power of a dominant or ruling class, so designated by virtue of its ownership and control of the means of material (and mental) production; and those whose work placed primary emphasis on 'structural' and impersonal forces, and notably, in a capitalist context, upon the imperative requirements that capital be reproduced and expanded. The former writers were held to believe that the state was the mere 'instrument' of a dominant class; the latter were thought to believe that the state must obey the 'logic' of capital, beyond all other forces and pressures. Whether the distinction between these tendencies was ever as firm as it was sometimes proclaimed to be (and both 'instrumentalists' and 'structuralists' rejected the label pinned on them), there was, beyond such differences as did exist, common ground between all of them concerning the class nature of the state. In both perspectives, the point of reference remained external to the state, and the state's main function was taken to be the defence and strengthening of the given system of surplus appropriation and domination. The same point of reference was also accepted by writers who placed the main emphasis on class struggle and its management by the state.

2. At the same time, there had come to be a large measure of agreement on the notion of the 'relative autonomy' of the state, a formulation whose discussion owed much to the late and greatly-missed Nicos Poulantzas, and which was intended to suggest that, though the state was a class state, it had a certain degree of independence, greater or smaller according to circumstances, in the way in which it fulfilled its tasks. This notion of 'relative autonomy', already much explored by Marx and Engels in relation to Bonapartism in ~~Germany~~ France and Bismarck in Germany,¹ has offered a promising vein of exploration, but much remains to be done for it to be adequately theorised.
3. However, an alternative 'model' of the state (and of social processes) has been put forward or at least hinted at in recent years; and this 'model' not only seeks to push the notion of 'relative autonomy' much further~~y~~ than hitherto, but attributes to the state the character of a virtually independent historical subject, with its own specific interests and requirements, based on the nature of the state qua state, and also on the fact that it is part of a world of competing and warring states.² On this view, the state is conceived as an autonomous structure, whose interests might well conflict not only with the interests of dominant classes or groups in society, but with the interests of all classes. I call this a 'model' of the 'state-for-itself'; and it is this 'model' that I want to discuss.
4. What is at issue is neither the purpose of state policies and ~~and~~ actions, nor the origin of policies and actions. The notion

---

1. For a useful compendium of work by Marx and Engels on this subject, see H. Draper, Karl Marx's Theory of Revolution (1977) vol. I, Book II.

2. For examples of this tendency, see T. Skocpol, States and Social Revolutions (1979); E. K. Trimberger, Revolution from Above. Military Bureaucrats and Development in Japan, Turkey, Egypt and Peru (1977); and F. Block, 'Beyond Relative Autonomy: State Managers as Historical Subjects', in The Socialist Register, 1980 (R. Miliband and J. Saville Eds).

of 'relative autonomy' should undoubtedly be taken to include the idea that the state may well originate policies and actions 'from within', rather than adopt them at the behest of external interests, and that it may adopt some policies rather than others without much or any reference to anyone outside the state itself. Similarly, people in power may have their own purposes, which may be of the most varied kind (self-interest, conceptions of the 'national interest' or the 'national honour', the service of God, or whatever), rather than purposes dictated or derived from outside. What really counts, ~~xxx~~ here, however, is the possible or likely outcome of the state's endeavours, and what interests these endeavours actually do serve, irrespective of origin or purpose.

It may well be found that the state's policies and actions serve its own purposes, whatever these may be, alongside the purposes and interests of dominant or other classes. But this is quite compatible with the 'relative autonomy' thesis, in terms of a 'partnership' between the state and dominant classes which is a familiar phenomenon and poses no conceptual problem of any great novelty.

The alternative 'model' of the 'state-for-itself' must, if it is to be distinctive, have the essential specification that the state does pursue its own particular interests against the interests of all classes and groupings in society. It is this which is at issue here.

5. It is possible to conceive exceptional circumstances in which this kind of conflict might arise, for instance where state rulers are able, at least for a time, to prosecute a war which has clearly been lost, and which it would be in everybody's interest, except that of the rulers, to bring to an immediate conclusion. More generally, it is also true that decisions which people in power take may ultimately prove to be disastrous for everyone in society. The

unleashing of a nuclear war, in any circumstances, would be an extreme illustration of the point, though the state itself would here be engulfed in the disaster. But it seems to me to be very problematic whether a solid ~~theory~~ alternative 'model' of the 'state-for-itself' can be constructed on such examples. They show that the state can indeed exercise tremendous power on its own behalf, and seek to serve its own purposes. But the important point is that, in seeking to serve its own purposes and interests, it is almost always bound to serve other interests as well. The question Cui Bono? cannot be answered with the words 'only the state'. This is what Marx meant with his famous remark in The Eighteenth Brumaire of Louis Bonaparte that the Bonapartist state was not 'suspended in mid-air' - in other words, that, however 'relatively independent it might be, it also served the interests of Capital against Labour. Bonapartist, authoritarian, Fascist-type dictatorships may be taken to represent extreme cases of 'relatively autonomy'. ~~in a capitalist context~~ But in the context of a class society, they cannot be taken as instances of the 'state-for-itself'. Nor does any other form of state in this context provide an example of this 'model'. The question of context is crucial. The 'model' of the 'state-for-itself' tends to abstract from it and to substitute 'state analysis' for 'class analysis'. The substitution places a burden upon the state, as an historical subject and as an independent variable in the historical process which it cannot bear.

6. The question arises whether the 'model' of the 'state-for-itself' can more plausibly be applied to 'collectivist', Soviet-type societies and regimes, where the context greatly differs from the one encountered in capitalist societies. Property, economically dominant classes have been eliminated in collectivist societies; and no class, group or interest in society has independent power vis-a-vis the state (the Party, or party leadership, is here taken to be more or less synonymous with the state, or the people who control the state).

in one form or another, the view that the states in question do exemplify the notion of the 'state-for-itself' has enjoyed a good deal of currency, in some parts of the left as well as on the right. According to this view, those who control the state do so in their own interest, in order to maintain and enhance their own power and privileges, which also means that they must enhance the power of the state, since it is upon the state that their own power and privileges depend.

This too seems to place too great an emphasis on purpose, and too little on outcome. No doubt, purpose is important. But even if the view is taken that the people in power in Soviet-type regimes have been solely concerned with their own power and privileges, and with the strengthening of state power (I think myself that this is a very simplistic and inadequate explanation of the dynamic which is at work in Soviet-type societies), the question would still have to be asked what interests other than those of the people in power and what interests other than that of the state have been served by the gigantic transformations which have been brought about in the economic, social, political and cultural life of these societies. It may be argued that certain features of the regimes in question (for instance the monopolistic role of the Party) have been of advantage only to members or leaders of the state and Party; and I would certainly argue that the forms which collectivisation assumed under Stalin, and the Stalinist 'purges', were detrimental to everyone in Soviet society (and also to very large numbers of people in the state apparatus itself, for that matter). But after all this has been taken into account and evaluated, the fact remains that many of the transformations which have occurred in the USSR and other 'collectivist' societies have been of advantage to people other than those in power, and that the notion of the 'state-for-itself' in the collectivist context in which the state operates, is as

unacceptable here as it is in the case of capitalist societies. Because of that context, the outcome of state action in here different from its outcome in capitalist societies; there is no dominant propertied class outside the state which derives its advantages from a structure of power and privilege external to the state. Differential advantages in 'collectivist' societies which are conferred upon one or other class or group or stratum are wholly dependent on the state's policies and decisions and are in this sense primarily 'political', in sharp contrast to what happens in capitalist societies where the most important differential advantages are largely 'economic', and only sanctioned and defended by the state.

The choices which the people in power make in 'collectivist' societies in regard to the conferment of differential advantages, and in regard to all else, may be determined by the view they take of what is good for them, or for the state; but this does not make the state they control a 'state-for-itself'. In so far as a substantial surplus is produced, an inflated part of it will no doubt accrue to people who have power and are thereby able to enjoy privileges and extend them. But however luxurious the circumstances of the people at the top may be, the part of the surplus which they appropriate cannot constitute more than a very small fraction of the total. Another part of the total will be devoted to purposes which may or may not be deemed to be beneficial to people outside the state - accumulation in certain spheres rather than in others, armaments, space projects, heavy industry, etc. But a third part will also be devoted to the production of goods and services and facilities ~~xxxxxxxxxxxxxxxx~~ which are clearly of benefit to classes and groups outside the state. It may well be said that this apportionment of the surplus could be done more democratically, more efficiently and more equitably; and the same could also be said about capitalist societies. But this raises different

considerations which are not strictly relevant in the present context.

7. There is one kind of social context in which the notion of the 'state-for-itself' may be more appropriate than in the other cases: in 'new', ex-colonial countries, where the social structure is poorly articulated and no established economically dominant class exists, it may be possible for those who assume state power to use it more or less exclusively for their own benefit and the benefit of their families, followers and clients. The only other beneficiaries of state action are such foreign companies as are located in the country, and to a much lesser extent, the small number of people among the local population which work for these companies. Here, everybody except the people associated with the state lose, and the ~~xxxxxxx~~ state is almost entirely parasitic. There may also be more complex cases in which the state turns towards collectivism, nationalises a large part of the country's resources and productive power, and uses the economic power thus acquired ~~xxxxxx~~ primarily for the enrichment of a new 'state bourgeoisie'. The riches of this 'new class' are however likely to 'spill over' into private accumulation and the fostering of private enterprise, with the eventual constitution of an authentic capitalist class outside the state. In this sort of case, it is political power which produces economic power. The process differs from what happens in Soviet-type societies, in so far as private accumulation and private enterprise are not open to powerholders: capitalist initiative is blocked or so severely restricted as to be of no great consequence in terms of impact upon the state.